

# 10 χρόνια από τον Δεκέμβρη του 2008

*Του Αλέξη Λιοσάτου*

Στις 6 Δεκεμβρίου 2008 δολοφονείται ο μαθητής Αλέξης Γρηγορόπουλος από τον αστυνομικό Επαμεινώνδα Κορκονέα. Η επίσημη εκδοχή του κράτους είναι «εξοστρακισμός της σφαίρας», ενώ υπήρχαν δεκάδες μάρτυρες και στοιχεία, που έδειχναν εν ψυχρώ προσχεδιασμένη δολοφονία. Ένα κύμα καταλήψεων (ακόμα και στα πιο μικρά και απομακρυσμένα χωριά της Ελλάδας), απεργιών και διαδηλώσεων, οδοφραγμάτων κι επιθέσεων σε αστυνομικά τμήματα ξέσπασε με κέντρο τη νεολαία και πλατιά τμήματα των εργαζομένων να στηρίζουν ενεργά. Τα συνθήματα της Αριστεράς και των αντιεξουσιαστών φωνάζονταν από δεκάδες χιλιάδες ανένταχτους, με πρώτους τους μαθητές και τις μαθήτριες, πολλοί από τους οποίους διαδήλωναν για πρώτη φορά στη ζωή τους. Στο στόχαστρο των εξεγερμένων διαδηλωτών μπήκαν εκφράσεις και σύμβολα εξουσίας: οι τράπεζες, τα αστυνομικά τμήματα, οι κάμερες, τα μεγάλα εμπορικά καταστήματα. Καταλήφθηκαν δημαρχεία και δημόσια κτήρια και οργανώθηκαν λαϊκές συνελεύσεις για να συντονιστεί καλύτερα η αναμέτρηση με τους κατασταλτικούς μηχανισμούς του κράτους. Οι συγκρούσεις στο δρόμο, οι συλλήψεις διαδηλωτών και οι μαζικοί ξυλοδαρμοί και ψεκασμοί με χημικά έγιναν καθημερινότητα. Όλες αυτές οι εμπειρίες έφεραν την πλειονότητα του κόσμου αντιμέτωπη με τη σκληρή πραγματικότητα: Αστικά κόμματα, αστυνομία, στρατός, δικαστήρια και ΜΜΕ συνεργάζονταν αρμονικά από κοινού για να κουκουλώσουν το έγκλημα και να καταστείλουν την εξέγερση, βλέποντας να αμφισβητείται το ίδιο το σύστημά τους.

Η κινητήρια δύναμη της εξέγερσης ήταν η μαζική άμεση δράση δεκάδων χιλιάδων νεολαίων σε όλη την Ελλάδα. Ταυτόχρονα είχε τη στήριξη από τη συντριπτική πλειονότητα των συνδικάτων και της κοινωνίας, όπως αποτυπωνόταν εκείνες τις μέρες σε σχετικά

γκάλοπ, παρά την ιδεολογική αστική τρομοκρατία. Μεγάλο τμήμα της κοινωνίας ενέκρινε ακόμα και τις επιθέσεις σε τράπεζες και αστυνομικά τμήματα. Η πρόσφατη τότε εμπειρία του φοιτητικού κινήματος (2006-7) μετέτρεψε άμεσα τις σχολές σε κέντρα αγώνα, αντίστασης, οργάνωσης, αλλά και συντονισμού. Το μαθητικό κίνημα ήταν το μεγαλύτερο «νομιμοποιητικό όπλο», παρασύροντας στις διαδηλώσεις τεράστιο ποσοστό των γονιών-εργαζομένων. Αυτή η «από τα κάτω» πίεση οδήγησε τις ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ σε κάλεσμα σε γενική απεργία την Τετάρτη 10/12. Ήταν η κορυφαία στιγμή της εξέγερσης, με εκατοντάδες χιλιάδες να απεργούν και να διαδηλώνουν σε όλη τη χώρα. Η πλατιά κοινωνική συμπαράσταση περιόρισε την καταστολή, κι έβαλε πάγο σε φωνές του καθεστώτος που απαιτούσαν ακόμα και να βγει ο στρατός στους δρόμους. Η φαινομενική «παράλυση» της κυβέρνησης Καραμανλή οφειλόταν στην εκτίμηση ότι μια απόπειρα γενικευμένης καταστολής μπορεί να οδηγούσε στη γενίκευση της εξέγερσης. Στη μετατροπή της σε εργατική εξέγερση.

### **Οι βαθύτερες αιτίες**

Το κλασικό σύνθημα, που έχει μείνει στην ιστορία και φωνάζεται ακόμα από τότε, είναι το «Στις τράπεζες λεφτά, στη νεολαία σφαίρες, ήρθε η ώρα για τις δικές μας μέρες». Πράγματι, οι βαθύτερες αιτίες αυτής της κοινωνικής εξέγερσης ήταν η οικονομική-κοινωνική, αλλά και πολιτική κρίση του καθεστώτος στην Ελλάδα. Σε αντίθεση με αυτά που έλεγε η καπιταλιστική προπαγάνδα, οι μανάδες και οι πατεράδες των διαδηλωτών του Δεκέμβρη είχαν πίσω τους 25 χρόνια νεοφιλελεύθερης λιτότητας. Τα δημόσια σχολεία και νοσοκομεία είχαν μπει σε κρίση πριν από τα μνημόνια, από τις μέρες του Σημίτη (ΠΑΣΟΚ) και του Καραμανλή (ΝΔ). Το δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα είχε αρχίσει να ξηλώνεται. Η ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, ιδιαίτερα της νεολαίας, τσάκιζε κόκαλα. Η ανεργία των νέων ήταν πάνω από 30%. Τότε καθιερώθηκε ο όρος «η γενιά των 700 ευρώ», η «πρώτη γενιά που θα ζούσε χειρότερα απ' την προηγούμενη»...

Ενώ συνέβαιναν όλα αυτά, εκείνες τις μέρες ο πρωθυπουργός Καραμανλής, που ισχυριζόταν ότι «δεν έχει λεφτά» για τις κοινωνικές ανάγκες και γονάτιζε την εργατιά και τη νεολαία, ανακοίνωσε ότι προσφέρει 28 δισ. στις τράπεζες. Η εξέγερση ήταν απάντηση σε όλα αυτά. Κατάφερε να φέρει μαζί στους δρόμους όλους αυτούς που μέχρι τότε δεν είχαν φωνή και εκπροσώπηση: μαθητές, φοιτητές, ανέργους, μετανάστες.

Οι νέοι και οι νέες, ήδη αισθανόμενοι-ες πως περιθωριοποιούνται και πως οι «από πάνω» τούς στερούν το μέλλον, με τη δολοφονία του Αλέξη ένωσαν όλοι-ες στοχοποιημένοι και δυνητικά θύματα μιας κρατικής καταστολής, που είχε την πολιτική ελευθερία να δολοφονεί με το «έτσι θέλω». «Εκείνη η σφαίρα δεν ήταν τυχαία», κι αυτό γινόταν μαζική συνείδηση: της σφαίρας του Κορκονέα είχε προηγηθεί η «υπόθεση της ζαρντινιέρας» (αναίτιος βάνουσος ξυλοδαρμός Κύπριου φοιτητή στη Θεσσαλονίκη), η σύλληψη και φυλάκιση χωρίς λόγο του φοιτητή Π.Κ. με τα πράσινα σταράκια και σωρεία ακόμα περιστατικών αστυνομικής βίας κι αυθαιρεσίας.

Η εξέγερση του Δεκέμβρη του '08 ήταν μια μεγάλη προειδοποίηση κι ένα μεγάλο τεστ στην αυγή της καπιταλιστικής κρίσης. Τόσο για τους «από πάνω» όσο και για τους «από κάτω». Ήδη πριν από το 2008 η αστική τάξη είχε βρεθεί αντιμέτωπη με ένα μαζικό ξέσπασμα διαρκείας της νεολαίας γύρω από τη μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σπάζοντας τα μούτρα της στην προσπάθεια αναθεώρησης του άρθρου 16 του Συντάγματος. Ήταν η περίοδος που στελέχη της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ έλεγαν και ξανάλεγαν πως πρέπει «να τελειώνουμε με την παράδοση του Πολυτεχνείου», ενώ ο Σαρκοζί ξόρκιζε την παράδοση του Μάη του '68. Ήταν η περίοδος που για τα αφεντικά τελείωνε η συναίνεση και οι διαπραγματεύσεις για παραχωρήσεις στους εργαζόμενους. Ήταν οι μέρες που έγινε η επίθεση με βιτριόλι στη μαχητική εργάτρια-συνδικαλίστρια του σωματείου καθαριστριών Κωνσταντίνα Κούνεβα. Οι μπράβοι προσπάθησαν να την κάψουν, να την τυφλώσουν και να την φιμώσουν, επειδή ήταν πολύ ικανή στην οργάνωση του κλάδου της και στη διεκδίκηση μισθολογικών αυξήσεων και καταβολής των

δεδουλευμένων.

### **Η αστική τάξη μαθαίνει από την εξέγερση**

Η ελληνική αστική τάξη πήρε έγκαιρα το μάθημα του 2008: πρώτη φορά επιστράτευσε τη ΧΑ ως παρακρατικό βραχίονα καταστολής και τη διαφήμιζε στα ΜΜΕ ως υποστηρικτή των «τίμιων νοικοκυραίων που προστατεύουν τις περιουσίες τους». Μπροστά στην ανεξέλεγκτη ριζοσπαστικοποίηση της νεολαίας προς τα αριστερά χρειαζόταν ένα αντίπαλο δέος, ένα φόβητρο και πόλο ακροδεξιάς ριζοσπαστικοποίησης. Έτσι, ενισχύθηκαν οι κατασταλτικοί μηχανισμοί (με την προσθήκη των ΔΕΛΤΑ και ΔΙΑΣ) και μπήκε μπροστά το ναζιστικό σχέδιο «Άγιος Παντελεήμονας» και η πανελλαδική προβολή των μαχαιροβγαλιών ως «αγανακτισμένων κατοίκων». Η αστική τάξη προετοιμαζόταν για τις σκληρές μάχες με την ελληνική εργατική τάξη – σύντομα θα έφερνε τα βάρβαρα μέτρα που έμειναν στην ιστορία ως «μνημόνια» και πετσόκοψαν στο μισό κοινωνικές κατακτήσεις δεκαετιών.

Από την άλλη, η εξέγερση αποκτούσε ρόλο-κλειδί σε μια περίοδο που η μαχητικότητα της νεολαίας αυξανόταν διεθνώς, απέναντι σε αντιδραστικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, στην ανεργία και την επισφάλεια. Λίγες μέρες μετά την εξέγερση, ο πρόεδρος της Γαλλίας Νικολά Σαρκοζί ανακοίνωνε ότι αναβάλλει την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στη Γαλλία, υπό τον φόβο να επεκταθεί στη γαλλική νεολαία η εξέγερση! Ήταν μια διεθνιστική νίκη της ελληνικής εξέγερσης.

Η έκρηξη, η ορμητικότητα, η διάρκεια της εξέγερσης έβαλε τις βάσεις για τη μεγαλύτερη πολιτική κρίση στη μεταπολίτευση και προετοίμασε τον πανεργατικό ξεσηκωμό του 2010-2012. Όμως, η εξέγερση δεν πέτυχε τους στόχους της. Η αστυνομία δεν αφοπλίστηκε. Η κυβέρνηση Καραμανλή δεν ανατράπηκε άμεσα. Δεν επιβλήθηκαν από τα κάτω μεγάλες κοινωνικές κατακτήσεις. Δεν έχει καν οριστικοποιηθεί η ποινή του Κορκονέα, καθώς εκκρεμεί η έφεση. Για να νικήσει η εξέγερση, απαιτούνταν η επέκταση του

«Δεκέμβρη» στο εργατικό κίνημα.

### **Η Αριστερά χωρίς σχέδιο κλιμάκωσης**

Το 2008 ούτε η συνδικαλιστική γραφειοκρατία ούτε η ρεφορμιστική Αριστερά (ΚΚΕ και ΣΥΝασπισμός-η μεγαλύτερη συνιστώσα του ΣΥΡΙΖΑ) επιδίωξαν αυτή την προοπτική. Ένα τμήμα του ΣΥΝ (με εκπρόσωπο τον Αλ. Αλαβάνο) στήριξε την εξέγερση φραστικά (πολύ σημαντικό στοιχείο εκείνη τη στιγμή), αλλά τελικά σκεπάστηκε από το υπόλοιπο τμήμα του ΣΥΝ που ζητούσε «νόμο και τάξη» και βαρούσε προσοχή στο σύστημα. **Η στάση αυτή του ΣΥΡΙΖΑ εμπόδισε τότε τη διαμόρφωση «εθνικής ενότητας» πάνω στο αίτημα της καταστολής**, κι ο ίδιος ο Αλαβάνος στοχοποιήθηκε από κράτος και παρακράτος. Η επιλογή της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ πληρώθηκε βραχυπρόθεσμα δημοσκοπικά. Μεσοπρόθεσμα, όμως, **εμπέδωσε τα ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά ΣΥΡΙΖΑ κι έθεσε τα θεμέλια για την εκτίναξη της πολιτικής επιρροής της Αριστεράς λίγο καιρό αργότερα, όταν η Σοσιαλδημοκρατία θα κατακρημνιζόταν το 2010-12. Παράλληλα όμως, η ηγεσία του ΣΥΝ υπέκυψε στο «μπούλινγκ» της αστικής τάξης. Άφησε κατά μέρος τα πειράματα της ριζοσπαστικοποίησης και προσαρμόστηκε σταδιακά στον αριστερό κυβερνητισμό. Επιδίωξε και τελικά κατάφερε να εκτρέψει το μεγαλειώδες κινηματικό 2010-12 σε κατεύθυνση εκλογικής ανάθεσης, εξέλιξη που οδήγησε στο Μνημόνιο 3 και την προδοσία του δημοψηφίσματος.**

Το ΚΚΕ κατήγγειλε την εξέγερση ως «έργο κουκουλοφόρων». Επιχειρηματολογούσε πως **«στην πραγματική επανάσταση δεν θα σπάσει ούτε μία βιτρίνα»**. Επιτίθονταν στον ΣΥΝ-ΣΥΡΙΖΑ και έπαιρνε συγχαρητήρια από τους καπιταλιστές και το πολιτικό προσωπικό τους, με αποτέλεσμα την απαξίωσή του από μεγάλα τμήματα της νεολαίας και την καθίζηση της εκλογικής επιρροής του το 2012 (που ακόμα δεν έχει επανέλθει).

Ο αναρχικός/αντιεξουσιαστικός χώρος ξεχώρισε μέσα στην εξέγερση με την έμφαση και την τεχνογνωσία του στον «πόλεμο»

με την αστυνομία, υποτιμώντας όμως τη σύνδεση με τα ευρύτερα στρώματα της εργατικής τάξης. Αυτή η τακτική πρακτικά σήμαινε την υπόκλισή του στο «αυθόρμητο» της εξέγερσης. Οδήγησε στην εύκολη περιθωριοποίησή του μετά την εκτόνωση της εξέγερσης, χωρίς να καταφέρει ούτε να την πάει ένα βήμα παρακάτω ούτε να βγάλει τα συμπεράσματα της εκτόνωσης και της ήττας. Μόνο ένα κομμάτι της μικρής επαναστατικής Αριστεράς κατάφερε να μην παρασυρθεί απλώς από τη μαγεία του αυθόρμητου και της «βίας», διεκδικώντας την πτώση της κυβέρνησης και γενική απεργία διαρκείας, που θα γκρέμιζε το καθεστώς και θα άνοιγε το δρόμο για μια μεγάλη κοινωνική αλλαγή. Η επαναστατική Αριστερά, όμως, πιάστηκε επίσης απροετοίμαστη: δεν είχε ούτε τις δυνάμεις ούτε «τεχνογνωσία» και σχέδιο. Ενδεχομένως δεν είχε ούτε διάθεση για να παίξει ουσιαστικό ρόλο στα μεγάλα αυτά γεγονότα, και ο χρόνος δεν ήταν αρκετός να καλύψει το κενό, καθώς η εξέγερση ξεθύμανε σταδιακά μετά τις πρώτες 4 μέρες.

Ο Δεκέμβρης ήταν η καλύτερη επιβεβαίωση ότι η πολιτική είναι αναποτελεσματική χωρίς το κίνημα. Αλλά και αντίστροφα: το κίνημα δεν μπορεί να νικήσει χωρίς την πολιτική. Η ειλικρινής απεύθυνση στην κοινωνία, η κινητοποίηση της εργατικής τάξης, η γενίκευση των αιτημάτων και η κλιμάκωση των αγώνων στην κατεύθυνση μιας ευρύτερης ανατροπής και μιας ριζικής κοινωνικής αλλαγής είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για να νικήσουν οι μεγάλοι αγώνες των από κάτω το κεφάλαιο και το κράτος. Για να νικήσει μια εξέγερση δεν αρκεί να περιορίζεται σε σχολεία και σχολές, αλλά να πραγματοποιείται με γενικές απεργίες σε εργατικούς χώρους κατειλημμένους από την πλειοψηφία των εργαζομένων, και σε γεμάτους δρόμους. Ο Δεκέμβρης, τελικά, έδειξε ότι χρειάζεται μια νέα μαζική επαναστατική Αριστερά, η οποία όμως πρέπει να είναι συνδεδεμένη με σημαντικά τμήματα των φτωχών και των καταπιεσμένων πριν από την κρίσιμη ώρα της αποφασιστικής αναμέτρησης.

Σήμερα ζούμε 8 χρόνια λαίλαπας μνημονίων, φτώχειας, τεράστιας ανεργίας, περικοπών, φόρων. Μια κυβέρνηση, που παριστάνει την

«αριστερή», παίρνει με πλειστηριασμούς τα σπίτια των φτωχών, γίνεται ο καλύτερος συνεργάτης των ΗΠΑ που ευθύνονται για μαζικές δολοφονίες σε μια σειρά περιοχές του πλανήτη, αφήνει τους πρόσφυγες και μετανάστες να πεθαίνουν από τις κακουχίες ή να αυτοκτονούν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ενώ χτυπάει όποιον αντιστέκεται. Η γενιά των 700 ευρώ σήμερα έχει γίνει γενιά των 300 ευρώ, με την ανεργία των νέων να έχει εκτιναχτεί πάνω από 60%. Αυτή η κατάσταση είναι βέβαιο ότι επωάζει στο βυθό της κοινωνίας εκρήξεις ακόμα πιο μαζικές και ισχυρές.

Με αυτή την έννοια, ο «Δεκέμβρης» παραμένει βασικό τμήμα της απάντησης που απαιτείται σήμερα απέναντι στο «κόμμα του μνημονίου» το οποίο μας κυβερνά, που περιλαμβάνει όχι μόνο τις δυνάμεις ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ, αλλά σύσσωμο το αστικό κοινοβουλευτικό σύστημα. Ταυτόχρονα όμως, και απέναντι στην αναζωπύρωση των εθνικισμών, της ενίσχυσης του ρατσισμού, του φασισμού, της καταστολής και του περιορισμού των δημοκρατικών δικαιωμάτων, του ενδεχομένου για πολεμικές περιπέτειες στο άμεσο μέλλον, της συντηρητικοποίησης της κοινωνίας. Η εποχή που ζούμε είναι διαφορετική. Φυσάει αντιδραστικός αέρας κι η ακροδεξιά ενισχύεται διεθνώς. Στην Ελλάδα οι μεγάλοι αγώνες του 2008-2012 ηττήθηκαν κι η Αριστερά έχει απαξιωθεί σχεδόν ολοκληρωτικά μετά τις αθλιότητες της κυβέρνησης Τσίπρα. Η κοινωνία όχι μόνο παρακολούθησε σχεδόν απαθής τη δολοφονία του Ζακ από φασίστες και μπάτσους, αλλά ενοχοποίησε σε μεγάλο βαθμό το θύμα. Ένας ένοπλος φασίστας ηρωοποιήθηκε (Κατσιφας), ενώ γίνονται διαδηλώσεις και καταλήψεις για το Μακεδονικό, απέναντι σε μια χώρα (ΔτΜακεδονίας) που «μας απειλεί» έχοντας το 1/60 των στρατιωτικών δαπανών της Ελλάδας και το 1/30 των πολεμικών αεροσκαφών της. Κι όμως, η εξέγερση του 2008 εμπνέει και μας «μιλάει» ακόμα. Διότι, όπως έγραφε ένα σύνθημα, ο Δεκέμβρης ήταν η «ερώτηση» ή ένα άλλο «εικόνα από το μέλλον». Ήταν η εξέγερση που τρόμαξε το σύστημα, έδωσε αυτοπεποίθηση στους εργάτες και τη νεολαία, οδήγησε τον δικομματισμό στην κατάρρευση, τους αστικούς θεσμούς στην απαξίωση και τον «πρωθυπουργό δεκαετίας» Καραμανλή σε πρόωρη απόσυρση. Μια εξέγερση που προετοιμάστηκε υπόγεια και έσκασε απρόσμενα, όταν

όλοι οι «αναλυτές» εξηγούσαν περισπούδαστα ότι οι εξεγέρσεις έχουν πεθάνει. Επέτρεψε στον κόσμο να ελπίζει και να ονειρευτεί μαζικά ότι μπορεί να αλλάξει η κοινωνία με τη συλλογική δράση. Μια εξέγερση που ήρθε από τους ίδιους νέους, που η «διανόηση» ονόμαζε «γενιά του καναπέ και του φραπέ».

Κι αυτές τις υπόγειες διαδρομές και τα ξαφνικά ξεσπάσματα, αυτή τη μηχανική της ταξικής πάλης είναι όσα αξίζει να κρατήσουμε από τον Δεκέμβρη, 10 χρόνια μετά. Δεν αξίζει να τον αναπολούμε απλώς ως ανάμνηση του «ένδοξου κινηματικού παρελθόντος», σε μια περίοδο που δείχνει να έχει κυριαρχήσει η απελπισία. Αλλά κυρίως σαν οδηγό για δράση και βάση για συμπεράσματα απέναντι στην καπιταλιστική επιθετικότητα, που κλιμακώνεται όλο και πιο απειλητικά απέναντί μας.